

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکز
دانشکده روان شناسی، گروه علوم اجتماعی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.Sc)
گرایش: مردم شناسی

عنوان:
بررسی مردم شناسی غذایی نذری در میان مردم اصفهان

نام استاد راهنما:
دکتر فریبا میراسکندری

مشاور:
دکتر عسگری نوری

پژوهشگر:
ترانه دخانی

زمستان ۱۳۹۰

تقدیم به یگانه پدرم
فداکاریت پشتوانه استقامتم
کلامت امید بخش تلاشم
مهرت فریادرس بزرگ قلبم بوده است
پس نسبت به جبران ذره ای از محبت‌های بی دریغت این
ناچیز را با تمام خلوص و سپاس قلبم به پیشگاهت تقدیم
می نمایم.

تقدیم به گوهر درخشان زندگیم مادر عزیزم
در میان گل‌های باغ مهر زیباترین گل، بوی تو را می دهد
می خواستم تمام زنبق های دلم را نثارت کنم
و با تماشای نگاهت به آرامش دریا برسم
چرا که عشق را کالبدم جاری می کند

تقدیر و تشکر

سپاس به درگاه ایزدمنان که به لطف و رحمت خود به مخلوقاتش قدرت اندیشه و تفحص بخشید و راه ترقی و پیشرفت را فراسوی آنان گشود و با اعطای برکات خود توفیق چیدن خوشه ای از خرمن علم را به بنده حقیرش عطا فرمود.

و با سپاس فراوان از حضور محترم سرکار خانم دکتر فریبا میر اسکندری که به عنوان استاد راهنما در کلیه مراحل تدوین و نگارش صبورانه من را مورد عنایت قرار داده اند این مجموعه گردآوری شده را به محضر ایشان تقدیم می دارم.

با سپاسگزاری فراوان از جناب آقای دکتر عسگری نوری که مشاوره های ارزشمندی را در راستای انجام این پایان نامه به اینجانب ارائه نموده اند. همچنین از جناب آقای دکتر همایون سپهر که داوری این پایان نامه را بر عهده گرفتند، نهایت تشکر و قدردانی را دارم.

تعمدنامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب ترانه دخانی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۸۰۸۳۶۸۳۰۰۰ در رشته علوم اجتماعی گرایش مردم شناسی که در تاریخ ۹۰/۱۲/۷ از پایان نامه خود تحت عنوان: بررسی مردم شناختی غذای نذری در میان مردم اصفهان با کسب نمره ۱۸ و با درجه عالی دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچ گونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: ترانه دخانی
تاریخ و امضاء: ۱۳۹۱ / ۷ / ۱۴

بسمه تعالی

در تاریخ ۱۳۹۰/۱۲/۷

دانشجوی کارشناسی ارشد خانم ترانه دخانی از پایان نامه خود دفاع
نموده و با نمره ۱۸ به حروف هجده و با درجه عالی مورد تصویب
قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

بسمه تعالی

دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی

دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی	کد واحد: ۱۰۱	کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۲۰۵۱۰۹۰۱۰۰۴
عنوان پایان نامه: بررسی مردم شناسختی غذای نذری در میان مردم اصفهان		
نام و نام خانوادگی دانشجو: ترانه دخانی	تاریخ شروع پایان نامه: ۱۳۹۰/۷/۲۴	تاریخ اتمام پایان نامه: ۱۳۹۰/۱۲/۷
شماره دانشجویی: ۸۸۰۸۳۶۸۳۰۰۰	رشته تحصیلی: علوم اجتماعی - مردم شناسی	
استاد / استادان راهنما: دکتر فریبا میراسکندری		
استاد / استادان مشاور: دکتر عسگری نوری		
آدرس: تهران، ولیعصر، خیابان زعفرانیه، خیابان آصف، کوچه زنبق، کوچه مینا، مجتمع مینا، بلوک ۶، طبقه اول.		
تلفن: ۲۲۴۳۸۰۳۰		
<p>چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روشهای اجرا و نتایج به دست آمده)</p> <p>برآورده شدن حاجت و آرزو، انگیزه ایست همگانی که نه تنها در دین اسلام بلکه در میان تمام ادیان آسمانی و فرهنگ ها و مذاهب دنیا دیده می شود و ما دینی را سراغ نداریم که باور به نذر و نذری دادن را نداشته باشند.</p> <p>غذای نذری و باور به برگزاری آن رابطه بسیار تنگاتنگی یا مذهب دارد و مجموعه ایی از اعتقادات و باورهای دینی و فرهنگی می باشد.</p> <p>انگیزه اصلی پژوهشگر از انتخاب این مبحث به عنوان موضوع پایان نامه، نه تنها علاقه محقق در این راستا بوده است بلکه کسب اطلاعات و آگاهی های عینی در زمینه باورهای مردم اصفهان پیرامون غذای نذری و تهیه و توزیع آن می باشد.</p> <p>هدف اصلی از انجام این پژوهش گردآوری باورها و اعتقادات مردم اصفهان درباره نذری و بی بردن به کارکرد اصلی این باور در میان این اهالی می باشد.</p> <p>در انجام این تحقیق از روش مردم شناسی که همان مطالعه میدانی است استفاده شده و خود محقق در روستا های استان اصفهان و در مراسم های مختلف مشاهده مشارکتی داشته است و هم چنین از ابزارهای مختلف هم چون دوربین عکاسی، دوربین فیلم برداری، فیش برداری استفاده کرده است. افراد مورد بررسی شامل اقشار مردمی که به این مراسم حضور پیدا کرده، در این راستا از روش اسنادی و کتابخانه ای هم استفاده شده و یکی از محدودیت های این تحقیق نبود منابع جامع و کافی درباره این موضوع می باشد.</p> <p>نتیجه اصلی که از این پروژه به عمل آمد کارکرد و نقش اساسی که این مراسم در باورهای مردم اصفهان دارد، هم چنین علت پایداری و مداومت این اعتقاد تا به امروز میان مردم اصفهان می باشد.</p> <p>واژگان کلیدی:</p> <p>نذر، باور، غذای نذری، سفره، حاجت، اعتقاد.</p>		

تاریخ و امضا:

مناسب است مناسب نیست

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	چکیده
	پیشگفتار
	<u>فصل اول: کلیات تحقیق</u>
۲	مقدمه
۴	بیان مسئله
۵	سوالات تحقیق
۵	روش تحقیق
۵	هدف کلی
۵	هدف جزئی
۶	پیشینه تحقیق
۸	جامعه آماری
۸	قلمرو جغرافیایی
۸	ابزار تحقیق
۸	روش جمع آوری اطلاعات
۹	تعریف مفاهیم
	<u>فصل دوم: ادبیات پژوهش</u>
۱۵	مقدمه
۱۶	تعریف نذر
۱۸	نذر از دیدگاه قرآن
۲۰	اقسام نذر
۲۱	دسته بندی نذر
۲۳	اثر نذر در زندگی اجتماعی
۲۴	نذر در میان ادیان مختلف
۳۰	فلسفه نذری دادن
۳۲	رسوم مذهبی در میان ایرانیان
۳۴	چارچوب نظری تحقیق
	<u>فصل سوم: موقعیت جغرافیایی استان اصفهان</u>
۴۶	پیشینه شهر اصفهان
۴۹	مقدمه شهر اصفهان
۵۱	آب و هوای شهر

۵۲	بادهای استان
۵۳	مهم ترین رودخانه های استان
۵۳	تنوع زیستی استان
۵۴	بناها و یادمانهای تاریخی
۵۶	گردشگاه و باغ های تاریخی چهار باغ
۶۶	جاذبه های طبیعی
۶۶	اماکن زیارتی و مذهبی

فصل چهارم: یافته های پژوهش

۷۲	مقدمه
۷۳	آداب و رسوم مردم اصفهان
۷۳	جشن ها و آیین ها در اصفهان باور مردم درباره غذای نذری
۷۷	تاریخچه نذری در اصفهان
۷۷	سابقه عزاداری
۸۵	نذرهای مرسوم در اصفهان
۹۲	جشن های مذهبی
۹۴	غذاهای سنتی
۱۰۱	انواع سفره نذری در اصفهان
۱۰۳	آداب برگزاری غذای نذری در توابع اصفهان
۱۱۱	کیفیت غذای نذری

فصل پنجم: نتیجه گیری

۱۱۳	مقدمه
۱۱۴	نتیجه گیری
۱۲۷	منابع و مأخذ

فهرست تصاویر

صفحه	عنوان
۵۱	عکس شماره ۱: نمایی از شهر اصفهان
۵۴	عکس شماره ۲: آرامگاه پیر بکران
۵۵	عکس شماره ۳: آرامگاه میر فندرسکی
۵۷	عکس شماره ۴: کاخ چهل ستون
۵۹	عکس شماره ۵: کاخ هشت بهشت
۶۰	عکس شماره ۶: عالی قاپو
۶۱	عکس شماره ۷: منار جنبان
۶۲	عکس شماره ۸: مناره چهل دختر
۶۳	عکس شماره ۹: پل سی و سه پل
۶۴	عکس شماره ۱۰: پل خواجه
۶۷	عکس شماره ۱۱: مسجد شاه
۷۰	عکس شماره ۱۲: کلیسای وانک
۷۷	عکس شماره ۱۳: عزاداری در زمان قاجار
۸۱	عکس شماره ۱۴: نذر شمع در کنار خانه زرگر باشی
۸۱	عکس شماره ۱۵: خانه زرگر باشی ها
۸۳	عکس شماره ۱۶: مراسم کاجی در آرامگاه مجلسی
۸۴	عکس شماره ۱۷: مراسم کاجی پزان در آرامگاه مجلسی
۸۵	عکس شماره ۱۸: نذر شمع در کوچه زرگر باشی ها
۸۶	عکس شماره ۱۹: نذری در کوچه های اصفهان
۸۸	عکس شماره ۲۰: ایام عزاداری در شهر اصفهان
۹۱	عکس شماره ۲۱: آتش نذری به مناسبت رحلت رسول در اصفهان
۹۲	عکس شماره ۲۲: هم زدن آتش نذری در ۲۸ صفر
۹۵	عکس شماره ۲۳: نذری قیمه ریزه
۹۶	عکس شماره ۲۴: بریانی
۹۶	عکس شماره ۲۵: خورشید ماست اصفهان
۹۷	عکس شماره ۲۶: آتش اماج اصفهان
۹۷	عکس شماره ۲۷: آتش سماق اصفهان
۹۸	عکس شماره ۲۸: سنت نذری در اراضی مبارکه اصفهان
۱۰۰	عکس شماره ۲۹: پخت قورمه سبزی نذری
۱۰۱	عکس شماره ۳۰: سفره حضرت رقیه
۱۰۲	عکس شماره ۳۱: پخت کاجی برای سفره بی بی سه شنبه
۱۰۲	عکس شماره ۳۲: سفره حضرت ابوالفضل العباس

- عکس شماره ۳۳: قربانی در روز عاشورا ۱۰۳
- عکس شماره ۳۴: پخت سمنو در شهر رضا ۱۰۴
- عکس شماره ۳۵: حلیم گندم نذری ۱۰۶
- عکس شماره ۳۶: نذری در روستای بهاران ۱۰۸
- عکس شماره ۳۷: نذری در اردستان ۱۱۰
- عکس شماره ۳۸: شله زرد نذری به مناسبت شهادت حضرت فاطمه(س) ۱۱۷
- عکس شماره ۳۹: سفره نذری حضرت ابوالفضل العباس ۱۱۷
- عکس شماره ۴۰: سفره نذری ۱۱۸
- عکس شماره ۴۱: آش نذری به مناسبت رحلت حضرت محمد ۱۱۹
- عکس شماره ۴۲: توزیع نذری در میان مردم ۱۲۰
- عکس شماره ۴۳: پخش نذری در میان مردم روستای بهاران ۱۲۱
- عکس شماره ۴۴: آشپزخانه ایی در روستای بهاران در روز عاشورا ۱۲۲
- عکس شماره ۴۵: هئیت حسینی در روز تاسوعا ۱۲۳
- عکس شماره ۴۶: آشپزخانه هئیت ۱۲۴
- عکس شماره ۴۷: مراسم دعای توسل در کنار دیگ نذری در روز ۲۸ صفر ۱۲۵
- عکس شماره ۴۸: باور به هم زدن آش نذری و درخواست حاجت در میان جوانان ۱۲۶

چکیده

برآورده شدن حاجت و آرزو، انگیزه ایست همگانی که نه تنها در دین اسلام بلکه در میان تمام ادیان آسمانی و فرهنگ ها و مذاهب دنیا دیده می شود و ما دینی را سراغ نداریم که باور به نذر و نذری دادن را نداشته باشند.

غذای نذری و باور به برگزاری آن رابطه بسیار تنگاتنگی یا مذهب دارد و مجموعه ایی از اعتقادات و باورهای دینی و فرهنگی می باشد.

انگیزه اصلی پژوهشگر از انتخاب این مبحث به عنوان موضوع پایان نامه، نه تنها علاقه محقق در این راستا بوده است بلکه کسب اطلاعات و آگاهی های عینی در زمینه باورهای مردم اصفهان پیرامون غذای نذری و تهیه و توزیع آن می باشد.

هدف اصلی از انجام این پژوهش گردآوری باورها و اعتقادات مردم اصفهان درباره نذری و پی بردن به کارکرد اصلی این باور در میان این اهالی می باشد.

در انجام این تحقیق از روش مردم شناسی که همان مطالعه میدانی است استفاده شده و خود محقق در روستا های استان اصفهان و در مراسم های مختلف مشاهده مشارکتی داشته است و هم چنین از ابزارهای مختلف هم چون دوربین عکاسی، دوربین فیلم برداری، فیش برداری استفاده کرده است. افراد مورد بررسی شامل اقشار مردمی که به این مراسم حضور پیدا کرده، در این راستا از روش اسنادی و کتابخانه ای هم استفاده شده و یکی از محدودیت های این تحقیق نبود منابع جامع و کافی درباره این موضوع می باشد.

نتیجه اصلی که از این پروژه به عمل آمد کارکرد و نقش اساسی که این مراسم در باورهای مردم اصفهان دارد، هم چنین علت پایداری و مداومت این اعتقاد تا به امروز میان مردم اصفهان می باشد.

واژگان کلیدی:

نذر، باور، غذای نذری، سفره، حاجت، اعتقاد.

پیشگفتار:

باورها و اعتقادات از جمله مباحثی به شمار می‌رود که می‌توان گفت جزء فرهنگ هر جامعه‌ای است و از آنجا که اکثر قریب به اتفاق آیین‌ها و مراسم غنای دینی و مذهبی و اعتقادی دارد بیشتر مورد توجه افراد قرار می‌گیرد در زمان گذشته آداب و رسوم و باورها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده و مردم با اشتیاق بیشتری رسوم را بجا می‌آوردند اما امروزه متأسفانه به دلیل مشکلات شهری و پیشرفت تکنولوژی روز و سیر صعودی افکار بیگانه باعث کم‌رنگ شدن هرچه بیشتر آداب و رسوم و باورها گشته به طوری که حتی بسیاری از این باورها به دست فراموشی سپرده شده‌اند و امروزه تنها تصویری کم‌رنگ از آن‌ها به جای مانده است؛ اگرچه در بعضی از شهرستان‌های این کشور پهناور هنوز هم بعضی از این آداب و رسوم و باورها با قدرت و پایداری مانند گذشته دنبال می‌گردد اما باز هم تغییراتی در این رسوم صورت گرفته که می‌توان گفت این شهرها هم از هجوم تغییرات بی‌نصیب نمانده‌اند. از آنجا که شهر اصفهان هم از جمله شهرهای مذهبی و پایدار در برگزاری مراسم و آیین‌های مذهبی خود می‌باشد بر آن شدیم که در این راستا قسمتی از این آیین‌ها و مراسم مذهبی و سنتی مردم اصفهان را در زمینه‌ی باوربه‌نذر و برگزاری مراسم غذایی نذری بنگاریم.

این را باید اضافه کنیم که باورها و اعتقادات قومی یکی از ویژگی‌های هر حوزه فرهنگی هر منطقه محسوب می‌گردد. ما در هر جامعه‌ای با باورها و اعتقاداتی سروکار داریم که تعصبات و ترس‌هایی را در ما ایجاد کرده که ممکن است این اعتقادات ریشه خرافی داشته باشد ولی آنچه در اینجا حائز اهمیت است این است که این باورها حتی در میان اقوام متمدن هم وجود دارد. اگرچه ممکن است شکل آن در جوامع مختلف به تناسب موقعیت فرهنگی و اجتماعی آن شهر متفاوت باشد با این وجود این باورها در تمامی جوامع به اشکال مختلف دیده می‌شود. (عسگری خانقاه، ۱۳۷۳).

(۸۱)

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه
بیان مسئله
سوالات تحقیق
روش تحقیق
هدف کلی
هدف جزئی
پیشینه تحقیق
جامعه آماری
قلمرو جغرافیایی
زمان تحقیق
ابزار تحقیق
روش جمع آوری اطلاعات
تعریف مفاهیم

مقدمه:

آدمی همواره در طول تاریخ برای رسیدن به خواسته‌ها و نیازهایش، از ابزارهای گوناگونی بهره برده و سعی کرده تا از مسیرهای مختلفی به اهداف و خواسته‌های خود دست یابد. یکی از این راه‌ها که انسان برای رسیدن به آن استفاده می‌کند نذر می‌باشد. از شواهد باستان‌شناسی و منابع تاریخی و مطالعات انسان‌شناختی چنین استنباط می‌شود که اهدای نذورات از دیرپا بنیادین و کهن‌ترین صور رفتارها و تجربه‌های دینی فرهنگ‌ها و جوامع بوده است. همه تجربه‌های دینی به طریقی با زیارت و اعمال زائرانه جمعیت‌های متدین در هم پیچیده اند. (دریا باری. ۱۳۸۹. ۵۱)

به طور کلی باید گفت که دینی را بدون زیارت و نذر و نیاز سراغ نداشته و اصولاً هر اندازه فرهنگ‌ها و جوامع دینی تر زیسته و هستی را متدیانانه تر و آیینی تر تجربه کرده‌اند با آدابی زائرانه تر نیز زندگی را تشکیل داده‌اند. در حقیقت نذری دادن از اصلی‌ترین و مهم‌ترین فعالیت‌هایی است که در هیأت‌های مذهبی انجام می‌گیرد. یکی از ویژگی‌های نذر این است که محدود به زمان و مکان خاصی نمی‌باشد و فراتر از آن می‌باشد به طوری که نذری دادن نه فقط در ماه محرم بلکه در تمام فصول سال و نه فقط در هیأت‌ها و تکایا بلکه در منازل نیز برگزار می‌شود.

نذورات در ظهور فرهنگی‌شان متفاوت‌اند و معمولاً در تمام فرهنگ‌ها کما بیش به اشکال و با تشریفات گوناگون مذهبی و غیرمذهبی ادا می‌شوند. نذر یکی از نمادها، افعال، و مناسک دینی و مورد توجه انسان‌شناسان دینی است. نذر یعنی عملی که شخص با انجام آن به قدرت روحانی نمادین متوسل می‌شود. از طرف دیگر، اگر چه نذر یک واژه فرهنگی (بهار و رب ۱۳۸۱. ۱۷) و فعالیت معمولی است که توسط افراد در جامعه صورت می‌گیرد، ولی معنی آشکار و پنهان آن پیشکش کردن شیء یا عملی به نیرویی برتر و ما فوق بشری نیز است.

در فرهنگ ایرانی، ادای نذورات از قدیم تاکنون بیشتر برخاسته از فرهنگ دینی مردم بوده است یعنی در این فرهنگ، هر نذری به مرور زمان رنگ خاص مذهبی پیدا کرده است. مرحله اوج و فرود ادای نذورات، وابسته به روزها، مکان‌ها، جنسیت، طبقه اجتماعی و شرایط فرهنگی و اجتماعی است. نذورات به نام خدا، پیامبر، ائمه اطهار، مقربان و اولیای الهی و برای رضایت، عنایت نظر آنان و تقاضای بر آوردن حاجات صورت می‌گیرد. ادای نذر و نیاز در بردارنده نظام نمادین است و همچنین موجب شکل‌گیری سلسله مراتب اجتماعی و فرهنگی برای افراد نذرکننده کالا، پول، وقت و... میشود. (بهار. رب. ۱۳۸۱. ۱۷)

نذر ضمن اینکه عمل دینی محسوب می‌شود، متأثر از مجموعه شرایط و عوامل حاکم بر جامعه و فرهنگ نذرکننده نیز است. در این صورت؛ در بردارنده نتایج و آثار اجتماعی است. وضعیت اجتماعی نذر به معنی غیر دینی بودن آن نیست. نذورات نتایج اجتماعی و فرهنگی (همچون پیوستگی فرهنگی و اجتماعی) برای جامعه در پی دارد در عین حال برای

افراد اعتبار و منزلت اجتماعی فراهم می‌کند. (آزادارمکی. تقی و احمد غیاثوند. ۱۳۸۳. ۱۷)
پیوستگی عمیق و گسترده ای که بین هیأت های مذهبی و نذر وجود دارد، ضرورت بررسی
هایی را در این زمینه فراهم می‌آورد. آنچه در این جا قابل ذکر است توجه به این نکته می‌باشد که
علی رغم اختلافات موجود در برگزاری این مراسم و آداب و رسوم هر منطقه، با وجود
همانندی های بسیار بنیان نذر بر گونه ای از مشارکت در تعاون اجتماعی قرار دارد. بنابراین از
این زاویه می‌توان به کنکاش پیرامون کارکردهای آن پرداخت.

بیان مسئله:

اولین اعتقادات و باورهای ایرانیان را، بایستی مربوط به دوره ابتدایی یعنی هنگام مهاجرت نژاد آریایی‌ها به ایران دانست. هم زمان با مهاجرت آریایی‌ها به ایران، بسیاری از خصایص فرهنگی اقوام ایرانی اعم از مادی و معنوی دچار تغییر و دگرگونی شد. به عبارت دیگر عناصر فرهنگی نژاد آریایی، تأثیرات چشمگیری بر پیکره عناصر فرهنگی ایرانیان گذارد. انسان از وقتی که پا به عرصه وجود گذاشت همیشه در ذهن خود نیروی فراتر از خود را تصور کرده است که سرنوشت و کنترل زندگی او را در اختیار دارد. چنانچه بخواهیم باورها و اعتقادات یک قوم را به تصویر بکشیم، بدون شک بایستی سال‌ها زمان و همچنین تجربه در زمینه‌های مختلف علوم انسانی کسب کنیم. اعتقادات و باورها، از زمان و مکان تأثیر می‌پذیرد. این باورها و اعتقادات در بسیاری از زمینه‌ها جنبه قومی و فرهنگی دارند نه فردی. باورها می‌توانند از عقیده‌ای مشترک که همگان آن را به عنوان امری مسلم تلقی می‌کنند تا باورهای دینی که اساس آن پذیرش مقام و اهمیت امری عینی استوار است را در بر گیرد. (بیرو. ۱۳۶۶. ۱۳۲)

امروزه برخی از باورها و اعتقادات، کارکرد اصلی و ابتدایی خود را از دست داده و حتی گاهی با فرهنگ و باورهای دیگر اختلاط یافته و تغییر کارکرد داده است که در این میان، برخی از افراد به این باورها خو کرده و آن را درونی کرده، به طوری که این دسته معتقدند سر پیچی از این باورها نوعی هنجار شکنی می‌باشد و برخی افراد این باورها را خرافه دانسته و نسبت به آن بی‌اعتنا گشته‌اند. اعتقاد به نذر و غذای نذری هم از جمله باورهای محسوب می‌شود که اگرچه در گذشته بسیار باشکوه تر برگزار می‌شده و امروزه از آن شکوه کاسته شده اما با این تفاسیر همیشه همگام با مراسم (سوگواری یا جشن و اعیاد) همچنان برگزار گردیده که حتی تا آنجا می‌توان گفت که برگزار نکردن آن یا حضور بهم نرسانیدن در این مراسم، نوعی بی‌حرمتی و بی‌اعتقادی به باورهای آن جامعه محسوب می‌شود. اصفهان هم از این قاعده مستثنی نیست زیرا این شهر از جمله شهرهای مذهبی و معتقد به برخی رسوم است. همیشه اصفهان در برگزاری و اجرای این مراسم‌ها پیشگام بوده و توجه خاصی به این مراسم‌ها مبذول داشته است.

سوالات تحقیق:

باور به نذر و برگزاری غذای نذری برای مردم اصفهان چه کارکردی دارد؟
باورهای سنتی مردم اصفهان چیست و آیا با گذر زمان این باورها دچار تغییر و تحول گشته است؟

- آیا شیوه زندگی مردم و تغییر در روند رشد شهرنشینی توانسته در باورها و اعتقادات مذهبی و سنتی مردم اصفهان تغییری ایجاد سازد؟
- آیا انجام مراسم مذهبی و گرایش به باورهای عامیانه در تخلیه هیجانات درونی افراد مؤثر می‌باشد یا وسیله‌ای برای رسیدن به حاجت است؟
- آیا مردم برای رفع حاجت امامان را واسطه خود و خدا قرار می‌دهند؟
- آیا مردم به وسیله‌ی پختن غذای نذری و توزیع آن معتقدند که حاجت خود را می‌گیرند؟

روش تحقیق:

در این پژوهش روش مورد استفاده مطالعه از نوع میدانی بوده. بدین ترتیب که ابتدا موقعیت اجتماعی پدیده در نظر گرفته شده سپس روابط میان نگرش‌ها و رفتارهای افراد و گروه‌های موجود در موقعیت مورد بررسی قرار گرفته است.

هدف کلی:

بررسی مردم‌شناختی غذای نذری در میان مردم اصفهان.

هدف جزئی:

باورها و اعتقادات مردم که ریشه در سنت‌های دیرین دارد، همیشه ذهن محقق را به خود مشغول داشته باورها و اعتقادی که از ابتدا، با ذهن پژوهشگر عجین گردیده و تحقیق پیرامون یکی از آیین‌ها که نذری دادن و غذای نذری می‌باشد راهی را فراسوی نگارنده گشود که از این طریق بتواند به گوشه‌ای از باورهای عامیانه مردم اصفهان درباره نذرو غذای نذری بپردازد.

پیشینه تحقیق:

پیشینه تحقیق شامل سه بخش می‌شود: که شامل کتاب‌هایی که مربوط به این موضوع می‌باشد، سپس پایان‌نامه‌های که کار شده است و در نهایت مقاله‌هایی که به چاپ رسیده است: بخش اول: کتاب‌ها: کتابی است تحت عنوان (چگونه نذر کنیم) این کتاب، اشاره‌ای دارد به نحوه صحیح نذر کردن و آداب مخصوصی که نذر کردن دارد، به نحوی که این نذر مورد قبول حق تعالی قرار بگیرد. نویسنده سعی داشته تا در این کتاب، احکام فقهی و اصول اعتقادی نذر را به تصویر کشد و به طبقه‌بندی نذر و انواع آن اشاره‌هایی داشته باشد. نویسنده این کتاب حسن‌بابایی که در سال ۱۳۵۱ این کتاب را توسط نشر کاشان خاطرات قلم به چاپ رسانیده است. کتاب دیگری که به موضوع نذر پرداخته است کتابی است به نام (نذری روزهای محرم در فرهنگ مردم) این کتاب اشاره به ایام محرم دارد و باورها و اعتقاداتی که خاص ماه محرم است و هم‌چنین نگاهی به غذاهایی که مختص این ماه می‌باشد داشته است. نویسنده این کتاب دکتر ایرج سیستانی می‌باشد که این کتاب را در سال ۱۳۸۹ در نشر جامعه به چاپ رسانده است.

بخش بعد شامل پایان‌نامه‌هایی است که روی نذر و غذای نذری کار کرده‌اند که شامل:

پایان‌نامه‌ای که بروی نذر و سفره نذری کار شده، می‌توان به سفره‌های نذری در شهر تهران اشاره کرد که توسط خانم مریم ولیلو مورد پژوهش قرار گرفته است که هدف از پژوهش گردآوری باورها و اعتقادات مربوط به سفره‌های نذری و شناخت کارکردهای این مراسم از دیدگاه مردم‌شناسی و روان‌شناسی می‌باشد. روش مورد استفاده روش نمونه‌گیری می‌باشد، از نظر تعداد و جنس و... و همچنین افراد مورد بررسی، زنان و دختران برگزارکننده و شرکت‌کننده در این مراسم است. روش پژوهش مطالعه میدانی و ابزار اندازه‌گیری مشاهده مشارکت آمیز و مصاحبه و همچنین دوربین عکاسی و فیلم برداری می‌باشد. طرح پژوهش میدانی عملی و نتایج به دست آمده

عبارت است از شناخت باورها و اعتقادات که در سفره‌ها وجود دارد و شناخت کارکردهای برگزاری این مراسم و علل پایداری آن در بین زنان. استاد راهنما دکتر محمود روح الامینی می‌باشد و استاد مشاور دکتر محمد تقی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی. این پایان نامه در سال ۸۰ به پایان رسیده است. پایان نامه ی دیگری به نام بررسی پایگاه اجتماعی زنان مشارکت کننده و مدیریت کننده است در مناسک دینی (مجالسه روضه خوانی و سفره های نذری) که توسط معصومه شهابی کار شده است. جزئیات اخیر پایان نامه مربوط به زنانی است که در این مراسم سفره های نذری حضور پیدا کرده و هم چنین انواع سفره های نذری مورد بررسی واقع گشته و نکته دیگری که در این پایان نامه قابل ذکر است، بررسی پایگاه و تحصیلاتی که زنان شرکت کننده در این مراسم دارند می باشد در این پایان نامه از نمودار و پرسشنامه استفاده شده است. استاد راهنما دکتر حیدر عضدانلو قجر و استاد مشاور هم خانم دکتر ناحید مطیع است. احکام فقهی نذر از دیدگاه اسلام عنوان پایان نامه ایی است که توسط دانشجو طوبی نحوی نگاشته شده، استاد راهنما دکتر غلامعلی پیراسته و استاد مشاور دکتر محمد علی قربانی می‌باشد. این پایان نامه نذر را بیشتر از دیدگاه فقهی مورد بررسی قرار داده و اینکه به طور کلی نذر و اعتقاد به نذر چیست؟ و اصول فقهی و مبانی اساسی و اولیه آن کدام است؟ و اقسام نذرو انواع آن در این پایان نامه عنوان گردیده است. این پایان نامه در سال ۱۳۸۰ به پایان رسیده است.

و در نهایت بخشی که شامل مقاله‌ها می‌گردد:

اولین مقاله (درباره شله زرد محبوب ترین نذری این روزها) است که مقاله ایی است که بیشتر بروی باور به پختن شله زرد کار شده است و اینکه چرا شله زرد یکی از معروف ترین و محبوب ترین و همچنین پرکاربردترین نوع نذر به حساب می‌آید. نحوه پخت این نذر در این مقاله آورده شده است. این مقاله در مجله زندگی ایرانی شماره ۱۶۱ در سال ۱۳۸۷ توسط آزاده عباسی به چاپ رسیده است. مقاله دیگری به نام (صاحب این غذای نذری کیست؟) مقاله ایی است درباره نذر و آداب و رسوم مربوط به آن که مورد پژوهش قرار گرفته. پدید آورنده سعی کرده که این موضوع را از دید خود به نمایش بگذارد نام پدید آورنده شاپور عظیمی است و نام نشریه مشفق آفتاب می‌باشد. و در سال ۱۳۸۷ به چاپ رسیده است. مقاله (نذری نشانه ایی از اخوت اسلامی) مقاله ایی است که اشاره دارد به اقسام و انواع نذری در فرهنگها و کشور های مختلف اسلامی و رسومی که هر یک از این کشور های اسلامی برای برگزاری نذر خود دارند و باور های اعتقادی هر یک از این کشور های مسلمان. این مقاله در در بهمن ۱۳۸۶ توسط نشریه نگاره به چاپ رسیده نام نویسنده این مقاله خانم پریسا امامی می‌باشد. آداب نذر کردن نام مقاله ایی است (نذر در دایره احکام) که نذر را از دیدگاه فقهی و احکام مورد بررسی قرار می‌دهد. نویسنده این مقاله ملیحه پژمان نذر را از دیدگاه فقهی شناخته شده مورد بررسی و مورد تحلیل قرار داده و نظر تعدادی از فقهای بزرگ در آن آورده شده است. این مقاله در مرداد ماه ۱۳۸۹ در نشریه جامعه شماره ۶۷ به چاپ رسیده است.

جامعه آماری:

جامعه آماری مورد بررسی شامل شهر اصفهان و مردم آن شهر و زمان پژوهش سال‌های ۸۹-۹۰ می‌باشد.

قلمرو جغرافیایی:

شهر اصفهان و توابع این شهر می‌باشد.

ابزار تحقیق:

از ابزارهای مورد استفاده در این پژوهش دوربین عکاسی، فیلم برداری، کاغذ و خودکار و فیش برداری می‌باشد.

روش جمع آوری اطلاعات:

روش مشاهده مشارکتی و همچنین روش مصاحبه می‌باشد، البته در این بین از روش اسنادی و کتابخانه‌ای هم بهره برده شده است.

تعریف مفاهیم:

در این مبحث مفاهیم مطرح شده در پژوهش با استفاده از لغت نامه‌های مختلف تعریف می‌گردد. این مفاهیم عبارتند از:

اعتقاد و باورها:

باورها جنبه قومی و فرهنگی دارند نه فردیت، باورها می‌توانند از عقیده‌ای مشترک که همگان آن را به عنوان امری مسلم تلقی می‌کنند تا باورهایی دقیقاً دینی که اساس آن بر پذیرش مقام و اهمیت امری عینی استوار است در بر گیرند.

اعتقاد یا باور نوعی از شناخت است نسبت به چیزی، آنگاه که شناخت و معرفت همراه با نوعی تأیید قلبی و درونی باشد به مرحله باور رسیده ایم. به عبارت دیگر؛ مجموعه دانشی که در فرهنگی وجود دارد و مردم بدون شك و تردید به آن ایمان دارند و به آن معتقد می‌شوند باور است. به بیان دیگر آنگاه که شناخت و معرفت به نقطه اطمینان قلبی رسید خواه صحیح و خواه ناصحیح، به آن اعتقاد و باور گویند. پس باور نوعی از شناخت و معرفت و درجه‌ای از شناخت محسوب می‌شود و به آن ایمان آورده می‌شود. اعتقاد و باور جنبه علمی و دینی ندارند. تنها فرهنگی هستند باورها از زمان و مکان متأثر می‌شوند و به تبع این کلیه معارف و شناخت‌های انسان‌ها مربوط به مقتضیات زمان و مکانی اوست. (بیرو، ۱۳۶۰، ۳۲)

باورها (beliefs)

جامعه‌شناسان باورها را در معنای خاصی در جهت مشخص ساختن، مجموع تصورات جمعی بکار می‌برند که در جامعه‌ای معین بدون آنکه مورد سنجش قرار گرفته باشند یا آنکه افراد، با